

Мукачівський державний університет

Гуманітарний факультет

Кафедра психології

Дипломна робота

ОС «Бакалавр»

на тему: Творча особистість вчителя нової української школи

Виконав: студент 5 курсу,
групи ПП-5(з), напряму підготовки
6.030103 «Практична психологія»

Мешко Я. В.

Керівник: Барчій М. С.

Рецензент: Лалак Н.В.

Мукачево - 2019 року

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА

1.1. Психологічні особливості творчої педагогічної діяльності

.....6

1.2 Якості творчої особистості

педагога.....12

1.3. Умови становлення творчої особистості майбутнього вчителя

.....19

РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТЕЙ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ

2.1.Організація і процедура

дослідження.....28

2.2. Аналіз результатів

дослідження.....32

ВИСНОВКИ.....

49

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ

ДЖЕРЕЛ.....53

ДОДАТКИ.....

57

ВСТУП

Актуальність дослідження. Актуальність проблеми розвитку творчої особистості педагога визначена завданнями національної педагогічної освіти, яка покликана формувати вчителя, здатного розвивати особистість дитини, зорієнтованого на особистісний та професійний саморозвиток і готового працювати творчо. Тому одним з головних завдань сучасного вищого навчального закладу є розвиток творчих якостей майбутніх педагогів, виховання їх як творчої, духовно збагаченої особистості.

Центральною фігурою у модернізації освітнього процесу є педагог нової формації – педагог-дослідник, творча особистість, професіонал, для якого характерними ознаками є сучасне науково-педагогічне мислення, висока духовність, інтелігентність, оптимізм, постійна готовність до самоосвіти, саморозвитку. Від педагога, від його вміння, майстерності, досвіду залежить розвиток творчих можливостей вихованця. Кожен учень – творча індивідуальність, яка потребує особливого підходу. Щоб допомогти дитині зробити перші кроки в творчості задля радісного, щасливого життя, педагог має плекати в собі риси креативної особистості, здатної відчувати радість, захоплення і щастя від творчої діяльності. Тільки творча особистість педагога зможе виховати творця.

Проблема становлення творчої особистості вчителя в тій чи іншій мірі висвітлюється в наукових дослідженнях філософів, психологів і педагогів.

Велику увагу розробці даної проблеми приділяли В.І. Андрєєв, Н.А. Бердяєв, В.А. Бухвалов, І.Г. Геращенко, В.І. Загв'язинський, В.А. Кан-Калик, І. Кант, Л.М. Лу ііма, А.К. Маркова, Н.Д. Нікандров, Я.А. Пономарьов, М.М. Потішить, С.А. Рубінштейн, Л.І. Рувинський, С.О. Сисоєва, П.Л. Ципок та ін.). У працях цих науковців з'ясовано сутність основних категорій проблеми, визначено специфіку педагогічної творчості та шляхи її реалізації у педагогічному процесі.

Педагогічні та дидактичні аспекти розвитку творчих якостей учнів і студентів висвітлено в наукових працях П. Р. Атутова, С. Я. Батишева, В. І. Качнева, Д. М. Комського, І. Я.Лернера, В. М. Мадзігона, В. Д. Путіліна, В. Г. Розумовського, М .М. Скаткіна, Ю. С. Столярова, Д. О. Тхоржевського та ін.

Аналіз результатів вищезазначених досліджень, демонструє що для оволодіння педагогічною професією одних знань, вмінь та навичок недостатньо, адже потрібні особливі якості-професійні й творчі. Професійна педагогічна діяльність стала настільки різносторонньою і багатогранною, що бути успішним діячем без особливих якостей особистості неможливо.

Сучасні тенденції розвитку початкової освіти потребують удосконалення та розвитку професійних умінь, гармонізації емоційних і логічних компонентів діяльності майбутніх учителів початкових класів, реалізації їх творчого потенціалу. Професія вчителя початкових класів наближена до мистецтва та містить у собі широкі можливості для творчої реалізації особистості педагога. Професійна підготовка потребує від студентів не лише потужної системи знань у галузі психолого-педагогічних, фундаментальних, професійно орієнтованих дисциплін і методичних умінь, але й вияву особистісних якостей. Учитель, що володіє високим рівнем індивідуально-творчої продуктивності, може віднайти власний стиль у розв'язанні педагогічних ситуацій, володіє унікальними методами і прийомами, підходами до кожної дитини, здатний досягати

високих результатів у сфері професійної діяльності у галузі початкової освіти. Отже, сучасна початкова школа потребує особливого креативного вчителя.

Творча особистість – це цілісна людська індивідуальність, яка виявляє розвинені творчі здібності та вміння, що дають їй можливість створювати якісно нові матеріали, технології та духовні цінності, що в більшій чи меншій мірі змінюють на краще життя людини. Такий тип особистості формується поступово, через збагачення творчого досвіду, систематичне спрямування на творчу діяльність, виховання потреби у творчості.

Мета дослідження – теоретично проаналізувати та емпірично дослідити творчі якості майбутніх педагогів.

Завдання дослідження :

- 1) розкрити особливості педагогічної творчої діяльності та висвітлити якості творчої особистості майбутнього вчителя.
- 2) обґрунтувати умови становлення творчої особистості майбутнього педагога.
- 3) емпірично дослідити творчі якості майбутніх педагогів та проаналізувати результати.

Об'єкт дослідження – творча особистість майбутнього педагога.

Предмет дослідження - умови становлення творчих якостей майбутніх педагогів.

Методи дослідження : теоретичний аналіз і систематизація науково-теоретичних та методичних джерел з проблеми вивчення творчих якостей педагога; діагностичні методики: методика «Діагностика особистісних творчих здібностей» (Є.Є. Тунік), методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса, опитувальник особистісної схильності до творчості за Г. Девісом (у редакції Б.К. Пашнєва), методика визначення структури професійної спрямованості педагога (В. Семиченко), методи математичної обробки даних.

База дослідження. Дослідження проводилося зі студентами педагогічного факультету Мукачівського державного університету, вибірка досліджуваних – 40 осіб.

Практичне значення. Матеріали дослідження можна використати в роботі психологів, викладачів вищих навчальних закладів з метою створення сприятливих умов для професійного становлення студентів і розвитку їх творчих якостей.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі здійснено теоретичний аналіз творчих якостей педагогів, емпірично досліджено вияв творчих якостей майбутніх педагогів.

Теоретичний аналіз досліджуваної проблеми дозволив дійти висновку, що в психолого-педагогічній літературі не має однозначного тлумачення поняття «педагогічна творчість». Але на думку більшості вчених педагогічна творчість - це оригінальне та високоефективне вирішення вчителем навчально-виховних завдань, пошук оптимального педагогічного розв'язку конкретних педагогічних ситуацій, застосування нестандартних прийомів діяльності, здатність передбачати, емоційно переживати та проектувати розвиток особистості учня.

Творча особистість учителя – педагог, якому властиві: діалектичне мислення, високий рівень розвитку всіх психологічних процесів, високорозвинені якості та властивості особистості, які сприяють реалізації творчого підходу до організації своєї діяльності та пізнання учнів. Одним із головних завдань учителя є формування творчої особистості дітей, але цього не можна зробити без педагогічної творчості, тобто без оригінальних рішень учителя, що спрямовані на перетворення наукової інформації у творчу. Педагогічна творчість – педагогічна креативність, психолого-педагогічні знання, уміння й навички, які, за сприятливих для педагогічної творчості вчителя умов, забезпечують його ефективну педагогічну діяльність із розвитку потенційних творчих можливостей учнів.

Формування творчої особистості студента у вищому навчальному закладі науковці розглядають насамперед як процес стимулювання творчого ставлення студентів до професійного навчання, прояву їхньої творчої активності в опануванні обраним фахом. Під творчою активністю студента розуміють особистісне утворення, яке характеризує його прагнення до творчого (перетворювального) засвоєння професійних знань та вмінь; прояв креативного мислення як здатність сприймати нові ідеї, чутливість до

актуальних проблем сучасної психолого-педагогічної науки, здатність до оригінального, варіативного, нешаблонного розв'язання педагогічних проблем; прояв творчих здібностей в теоретичному і практичному опануванні спеціальністю, у власному саморозвитку.

Система підготовки майбутніх вчителів до педагогічної творчої діяльності будується на закономірностях педагогічного процесу й передбачає створення оптимальних педагогічних умов, найважливішими з яких є:

- впровадження поетапного розвитку творчої особистості майбутнього вчителя нової української школи в навчально-виховному процесі;
- педагогічно доцільне поєднання традиційних та інноваційних освітніх технологій, спрямованих на забезпечення особистісно-орієнтованої взаємодії;
- врахування індивідуальних особливостей студентів у процесі організації проблемно-пошукової діяльності;
- активізація у студентів спонукальних мотивів до творчого самовираження у навчально-дослідній та науково-дослідній діяльності студентів. Залучаючи майбутніх учителів до науково-пошукової діяльності, удосконалюючи її зміст, організацію, ми тим самим формуємо творчого вчителя сучасної школи, який зможе розв'язувати різні проблеми сьогодення;
- створення умов для саморозвитку майбутнього вчителя.

Доцільним є використання наступних інноваційних технологій. Що сприяють розвитку творчих якостей студентів: тренінги, майстер-класи, метод проектів, медіа-технології, проблемні групи, творчі майстерні, гуртки передового педагогічного досвіду, центри, галереї, конференції, семінари, круглі столи, олімпіади з педагогіки і методики початкової освіти, фестивалі педагогічної майстерності.

За результатами нашого емпіричного дослідження можемо зробити висновки, що майбутнім педагогам притаманні властивості, які характеризують творчу особистість: схильність до ризику, вміння фантазувати, використовувати щось нове, а не лише користуватися вже

існуючим та перевіреним. Допитливість та складність є особливо важливими в процесі творчості, але судячи з показників, які знаходяться тільки на середньому рівні, їм потрібно займатись вдосконаленням допитливості, уяви та складності.

Діагностика особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса показує, що 50% студентів третього курсу та 55% студентів четвертого курсу мають середній рівень мотивації до успіху. Середній рівень мотивації досягнення успіху характеризується достатньою сформованістю усіх компонентів мотивації. Представники цього типу зазвичай активні, ініціативні, свідомо прагнуть опанувати знання й навички, уміють працювати організовано й докладають зусиль для досягнення бажаного результату. Студентів, які мають даний рівень мотивації до успіху, можна описати як таких, які не бояться ризикувати, вони розкуті, можлива невдача не дуже їх хвилює. Позитивним є те, що низький рівень мотивації до успіху спостерігається у незначної частини студентів обох груп. Тому робимо висновок, що все-таки студенти обох курсів є середньо вмотивованими на успіх. Мотивація досягнення успіху має позитивний характер. Під час такої мотивації дії людини спрямовані на те, щоб досягти конструктивних, позитивних результатів.

За допомогою опитувальника особистісної схильності до творчості за Г.Девісом ми визначили рівень схильності студентів до творчості, їх готовність працювати творчо. Переважна більшість досліджуваних 80% (3 курс) та 75% (4 курс) мають середній рівень особистісної схильності до творчості. Переважання середнього рівня особистісної схильності до творчості в обох групах досліджуваних вказує на необхідність організації психолого-педагогічної підтримки творчого розвитку майбутніх педагогів.

Методика визначення структури професійної спрямованості педагога (В.Семиченко) дозволила виділити співвідношення гуманістичних, егоцентричних, ідеалістичних та прагматичних компонентів. У досліджуваних студентів обох курсів переважаючими є показники гуманістичної

спрямованості (50% та 46%), значна частина студентів демонструє егоцентричну та прагматичну спрямованість, незначна частина студентів обох груп виявила ідеалістичну спрямованість, показники якої є однаковими для обох груп студентів (по 10%).

Отже, можемо зробити висновок, що у студентів спостерігається недостатньо високий рівень розвиненості окремих творчих якостей, рівня креативності, мотивації досягнення успіху, гуманістичного та ідеалістичного компонентів педагогічної спрямованості. З метою покращення творчого особистісно-професійного розвитку студентів нами розроблено методичні рекомендації.

Перспективи подальших пошуків у напрямку дослідження полягають у висвітленні питань, пов'язаних з вивченням психолого-педагогічних умов та психологічних засобів розвитку творчих якостей майбутніх педагогів.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>